

PARTICULARITĂȚI TERMINOLOGICE ÎN DISCURSUL RELIGIOS ADVENTIST*

ROXANA LUPU

Institutul Teologic Adventist, Cernica
roxanalup@gmail.com

Abstract: Over the years, the researchers found a very important study material in the Romanian religious language. A special attention was paid to Orthodox religious vocabulary. Recently, some studies have concentrated on non-Orthodox discourses. The present article aims to provide some of the lexical characteristics of the Adventist religious discourse.

Keywords: religious terminology, new protestants, adventists.

Limbajul religios românesc și lexicul neopotentant

Limbajul religios românesc a avut, fără îndoială, de-a lungul veacurilor, suișurile și coborâșurile lui. În perioada veche, scrierile religioase, dincolo de a fi numai simple elemente de cultură sau simple texte speciale, destinate uzului ecleziastic, au contribuit, după cum afirmă în mod îndreptățit renumiți cercetători, la unificarea limbii române literare (Munteanu/Țâra 1978: 91)¹. În plus, credința românilor (apartenența la religia ortodoxă) a avut un caracter unitar în toate provinciile locuite de români, prin urmare, scrierile bisericești „au jucat un rol important în procesul de unificare a variantelor limbii române literare” (Munteanu/Țâra 1978: 92)² prin impunerea pe întreg teritoriul românesc a limbii scrise din Muntenia și sudul Ardealului. Iar în secolul al XVIII-lea, s-a produs „unificarea limbii textelor noastre bisericești pe o bază munteană și sud-transilvăneană” (Munteanu/Țâra 1978: 91).

În perioada comunistă, limbajul religios a intrat oarecum „într-un con de umbră”, a fost în mod intenționat neglijat, marginalizat, în încercarea autorităților din acea perioadă de a trece sub tăcere cultura religioasă; „în schemele vremii nu intrau de obicei ca entități aparte limbajul religios și cel politic” (Zafiu 2001: 8), afirmă Rodica Zafiu. Cercetătorii au încercat să explice acest aspect punându-l pe seama dorinței de

* *Terminological particularities in adventist religious discourse*

¹ Ion Heliade Rădulescu este cel care vorbește despre limba cărților bisericești ca bază a limbii literare datorită caracterului ei unitar: „Cei ce au scris în limba noastră, fiecare a scris după cum se obicinuia vorba în locul său. Cei bisericești însă s-au învoit între sine și scriitorii bisericești munteni, moldoveni și ungureni pociu zice că au avut și au tot o limbă sau un dialect” (Ion Heliade Rădulescu, apud Gheție 1975: 491).

² Autorii cități subliniază importanța scrierilor bisericești, sporită și de faptul că erau folosite drept manuale școlare sau cărți de lectură.

a-l proteja de „intruziunile” exterioare, pentru a păstra neîntinat spiritul textului sacru. „Absența studiilor specifice”, precizează aceeași autoare, „era astfel preferată unor descrieri viciate de dogme extralingvistice, care ar fi trebuit să prezinte limbajul religios în termenii unei judecăți negative” (Zafiu 2001: 8).

Spre deosebire de cea de-a doua jumătate a secolului trecut, după 1990, limbajul religios și-a reluat locul care i se cuvine în cadrul cercetării românești, lingvistice, dar nu numai. Profesorul Gh. Chivu notează:

„După 1990, scrisul bisericesc a revenit în forță în spațiul public. În haină parțial renovată în veacul precedent pentru componentele sale tradiționale (textele biblice, cărțile de slujbă și de lectură, scrierile cu caracter juridic, administrativ sau tehnic). [...] Semnificativ pentru recăștigarea de către scrisul bisericesc a statutului de componentă de prim rang a culturii, a luat însă amploare, în structuri și forme în totalitate moderne, stilul publicistic religios, distinct ca preocupări și terminologie, dar nu întru totul diferit de jurnalismul care are ca destinatar și beneficiar cititorul și ascultătorul laic” (Chivu 2013: 39).

De asemenea, deschiderea din ultima perioadă a făcut ca discursul religios, mai mult decât în oricare altă epocă, să aibă „ecouri în alte discursuri” (Zafiu 2001: 86).

Constituindu-se ca prime monumente de limbă românească³, textele religioase au avut și au un caracter diversificat la nivel intraconfesional⁴. Caracterul variat al domeniului religios se manifestă însă și la nivel interconfesional. Diversitatea religioasă, denominațională, este un fenomen cunoscut și recunoscut în peisajul cultural românesc⁵. Având însă în vedere faptul că religia majoritară din țara noastră este cea ortodoxă, cele mai multe studii lingvistice au în vedere această orientare confesională. Majoritatea cercetărilor privind terminologia religioasă românească, de exemplu, sunt de fapt studii care au ca obiect terminologia ortodoxă, fără ca prin acest fapt să fie negată sau diminuată importanța celorlalte denominațiuni în cadrul culturii românești. De altfel, în opinia Rodicăi Zafiu, limbajul religios „cuprinde, cu diferențe semnificative, stilul religios ortodox (cu siguranță cel mai conservator, arhaizant, conținând numeroase slavonisme și grecisme), cel catolic (clar neologic, abundând în împrumuturi latino-romane), greco-catolic și protestant (pentru a nu vorbi decât de

³ Psaltirea Hurmuzaki reprezintă, conform cercetărilor întreprinse de Al. Mariș, primul manuscris românesc cu o vechime mai mare decât cea a Scrisorii lui Neacșu din 1521 (Mariș 2005: 19, apud Chivu 2013: 40).

⁴ Profesorul Gheorghe Chivu a surprins aspectul diversificat al scrierilor specifice limbajului religios în articolele Domniei Sale. Diversitatea textelor specifice reprezintă și motivul pentru care nu putem vorbi despre un stil funcțional religios aparte, în ciuda unor opinii contrare.

⁵ Unul dintre aspectele bine cunoscute, dacă ar fi să vorbim numai despre componența etimologică a terminologiei religioase creștine românești, este faptul că relațiile dintre maghiari și românii din Transilvania au dus la apariția în acest sector al vocabularului românesc a numeroși termeni specifici catolicismului (după creștinarea maghiarilor din anul 1000) și protestantismului, încă de la începutul secolului al XVI-lea. De asemenea, începând cu cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, apar în peisajul religios românesc confesiunile neoprotestante. Prima biserică baptistă, de exemplu, a fost înființată în anul 1856 (<http://www.culte.gov.ro/uniunea-bisericilor-crestine-baptiste>), iar primii misionari creștini adventiști ajung pe teritoriul țării noastre către sfârșitul secolului al XIX-lea (mai exact în anul 1870).

limbajele creștine)” (Zafiu 2005), precum și cel *neoprotestant*, am adăuga noi fără teama de a greși.

Prin urmare, în peisajul general al lexicului românesc, vocabularul religios este unul deosebit de bogat și complex dacă este să ținem cont de granițele vaste ale domeniului religios⁶, incluzând, în același timp, pe de o parte termeni strict specializați, care aparțin limbii literare standard, și termeni specializați specifici limbajului nonstandard (regionalisme, arhaisme, neologisme), iar pe de altă parte, termeni specializați „comuni”, utilizați la nivelul limbajului religios general și termeni specifici unei anumite confesiuni.

În ceea ce privește dihotomia vocabular religios „comun” – vocabular religios „denominațional”, prima categorie include lexeme care trec dincolo de delimitările confesionale și denumesc concepte specifice religiei creștine în general, fără nuanțe particulare. Este vorba despre cuvinte care desemnează: obiecte de slujbă (*cruce, Scriptură*), ranguri și funcții bisericești (*episcop, evanghelist, martir, preot*), elemente de construcție (*altar, biserică, turlă*), ființe divine: pozitive (*Dumnezeu, Hristos, înger*) sau negative (*diavol, drac*), acțiuni specifice (*a boteza, a mântui, a posti, a se ruga*), elemente de doctrină (*credință, evlavie, teologie*) etc.

În cea de-a doua categorie intră lexeme specifice fiecărei denominațiuni în parte. Este vorba, mai exact, despre vocabularele specifice diverselor culte creștine, care, dincolo de elementele de bază, comune religiei în general (elemente care constituie, de altfel, cea mai mare parte a vocabularelor respective), dezvoltă și un tip de vocabular restrâns, propriu, cu elemente care caracterizează în mod particular comunitatea religioasă respectivă.

După cum am afirmat deja, cele mai multe studii de natură lexicală (studii terminologice) au avut în vedere vocabularul religios ortodox. În ultima perioadă, au apărut unele cercetări, articole (v. Felecan 2009), comunicări (v. Gordon 2013) sau studii doctorale (v. Neculai Stănică 2009), care urmăresc caracteristicile scrierilor religioase nonortodoxe sau de rit apusean. Aceste cercetări însă s-au limitat la studierea caracteristicilor lingvistice ale unor texte catolice sau protestante⁷. Deși confesiunile neoprotestante au fost analizate din diverse perspective⁸, nu există încă studii care să urmărească aspecte lingvistice specifice. De aceea, un studiu de felul celui pe care îl propunem aici este cu atât mai important, cu cât este singular în peisajul cercetării actuale a lexicului religios și reprezintă o extindere a analizei asupra diverselor variante bisericești minoritare din spațiul confesional românesc.

⁶ Ovidiu Felecan, într-unul dintre articolele sale în care tratează diferențele terminologice dintre diversele religii, preciza: „Dans la diversité des langues romanes, le roumain se remarque aussi par la complexité du langage religieux, plus précisément par la force d’exprimer la même idée par des termes différents, en fonction de religion” (Felecan 2009: 25).

⁷ „Culte protestante sunt confesiuni creștine desprinse din catolicism în prima jumătate a sec. al XVI-lea prin mișcarea Reformei. Protestantismul înglobează Biserica Lutherană (evanghelică), Biserica Reformată (calviniștii și zwinglieni), Biserica Anglicană, Cultul Unitarian ș.a.” (pe <http://www.culte.wbd.ro/culte-protestante>).

⁸ Au fost publicate, mai ales în perioada actuală, numeroase articole sau lucrări mai vaste care privesc, în special, istoria acestor culte.

Într-un articol publicat în urmă cu aproximativ un deceniu în revista *România literară*, Rodica Zafiu (2005) face primele referiri de natură lingvistică la acest sector al limbajului religios. Vorbind de stilul unor texte neoprotestante, autoarea observă stângăciile unor traduceri din textele de propagandă sau din postările pe diverse site-uri cu caracter religios ale unor neoprotestanți cum ar fi baptiștii, penticostalii sau adventiștii (în enumerarea autoarei). În articol se evidențiază, pe bună dreptate, caracterul „șocant” de modern al lexicului unor astfel de texte, dar și greșelile de semantică, morfologice, sintactice sau stilistice care apar în texte de acest fel⁹. Aceasta este, de altfel, singura referire la stilul unor texte neoprotestante. Deși abordarea problemelor lexicale specifice celorlalte culte neoprotestante poate scoate în evidență elemente interesante și utile, în lucrarea de față urmărim numai acele aspecte particulare ale terminologiei religioase care sunt actualizate la nivelul discursului religios adventist.

Particularitățile terminologice ale discursului adventist

Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea reprezintă una dintre denominațiunile religioase din peisajul confesional românesc ale cărei începuturi în țara noastră datează de la sfârșitul secolului al XIX-lea¹⁰. Făcând parte dintre cultele recunoscute oficial de către statul român încă de la jumătatea secolului trecut, această confesiune are câteva caracteristici speciale care se reflectă la nivelul vocabularului prin preferința pentru anumite unități lexicale (simple sau complexe):

- în primul rând, așa cum arată și numele pe care l-au adoptat¹¹, adventiștii pun un accent deosebit pe revenirea lui Isus Hristos și pe evenimentele finale (de aici termenii din discursul lor care denumesc realități apocaliptice: *semnele timpului*, *timpul sfârșitului*, *sfârșitul veacului*, *marea de cristal*, *a doua venire a Domnului Isus Hristos* (sau *revenire*), *întreita solie îngerească*, *judecată preadventă*, *marea luptă*, *sanctuar* etc.);

- o altă preocupare majoră este cea legată de sănătate prin promovarea unor cărți cu specific sanitar atât în interiorul, cât și în afara comunității, sau a unor programe de sănătate desfășurate periodic atât la nivel local, cât și la nivel național (această caracteristică este reflectată în cadrul vocabularului de unități lexicale precum: *reforma*

⁹ Deși viziunea asupra acestui tip de texte este generală, autoarea precizează: „Totuși, câteva eșantioane recente de pe Internet par să indice o ușoară schimbare: limbajul a devenit mai arhaizant, mai tradițional, poate și din nevoia de a nu-l speria pe potențialul prozelit printr-un stil pe care acesta nici nu l-ar putea percepe ca aparținând domeniului religios. Adaptarea stilistică se poate datora formării unor traducători mai buni, care n-au pierdut contactul cu mediul românesc; ea este desigur sprijinită de folosirea unor versiuni ale Bibliei conforme sau apropiate de tradiția românească: arhaismele conținute în citatele biblice ajung astfel să contamineze și textul prediciei sau al comentariului” (Zafiu 2005).

¹⁰ În anul 1870, primul misionar adventist, Mihail Bellina Czechowski, a ajuns în Transilvania, aducând credința adventistă în această zonă.

¹¹ Cuvântul *adventist*, împrumut pe care dicționarele limbii române îl înregistrează ca având etimologie multiplă, engleză și franceză, are la bază cuvântul latinesc *adventus*, un cuvânt compus de la prepoziția *ad* ‘la’ și verbul *venio*, ‘-ire ‘a veni, a sosi’.

sănătății sau sanitară, program Nemstart, temperanță, stil de viață, Exposanătate „campanie de promovare a sănătății populației”);

- preocuparea pentru educație în general, și educația biblică în special, se reflectă în termeni frecvent utilizați, precum *școală de sabat, lecțiune, studiu biblic*;

- acordă, de asemenea, o importanță specială implicării în viața socială a comunității sub diverse forme, o serie de cuvinte ilustrând acest aspect: *ADRA, ASI, zi de bine, TinServ*.

Unități lexicale de acest tip reflectă necesitatea, justificată într-o anumită măsură, a unei religii de a se diferenția de celelalte nu numai din punct de vedere doctrinar, dogmatic, ci și din punct de vedere lingvistic, nevoie care a dus nu numai la apariția unităților lexicale specifice, ci și la utilizări particulare ale unor termeni preluați fie din vocabularul religios general, comun, fie din vocabularul laic, curent.

S-a vorbit în repetate rânduri despre trăsăturile arhaice¹² ale limbajului religios. Pentru spațiul cultural românesc, aceste trăsături se păstrează în special la nivelul limbajului religios ortodox. Cultele protestante și cele neoprotestante, precum și religia catolică, datorită originii lor occidentale¹³, nu conservă și nu dezvoltă în general trăsăturile arhaice specifice registrului religios ortodox. Uneori apar și în discursul adventist, mai ales în predici sau în rugăciuni, elemente specifice limbii vechi; fenomenul este însă limitat la nivel individual, la deservenți ai cultului sau la membri laici care folosesc asemenea structuri fie ca o reminiscență a experienței religioase anterioare, fie pentru a da un caracter „arhaizant” exprimării lor. Dincolo de aceste fapte individuale, discursul adventist are un caracter modern atât în ceea ce privește structura construcțiilor sintactice, cât și în ce privește terminologia specifică.

O serie de unități lexicale specializate, foarte frecvente în discursul religios românesc (ortodox, în special) lipsesc din vocabularul adventist pentru faptul că realitățile pe care acestea le denumesc nu se întâlnesc în practica Bisericii Adventiste: denumirile veșmintelor preoțești (*odăjdii, potcap, robă, rucaviță, stibar* etc.), termenii specifici vieții monahale (*anaboret, călugăr, călugăriță, chinovie, măicuță, mănăstire, monah, pustnic, sibastru, stareț* etc.), lexeme care denumesc obiecte liturgice (*aer, agbeasmatar, cristelniță, iconostas* etc.), alimente și substanțe utilizate în ritualul religios (*agneț, mir, prescură, tămâie*), elemente de construcție (*naos, nartex, pridvor, pronaos*), ranguri și funcții bisericesti (*cantor, mitropolit, protopop, țârcovnic* etc.).

Lipsesc de asemenea formulele de adresare specifice discursului religios tradițional (*Cuvioșia / Preasfinția / Sfinția Ta / Voastră* sau *Eminentă* – pentru discursul religios de tip apusean). Acestea sunt înlocuite cu termenii de adresare *frate* și *soră*, întâlniți și în alte tipuri de discursuri religioase (în vocabularul ortodox sunt utilizați în general în comunitățile monastice), dar cu o frecvență mult mai mare în discursul adventist; sunt

¹² Preferăm determinantul „arhaic”, deși anumiți cercetători utilizează termenul „arhaizant” alături de sintagmele „stil bisericesc” sau „variantă bisericească” (vezi Zafiu 2005, Zafiu 2010), deoarece limba bisericească actuală este, fără îndoială continuatoarea limbii bisericești vechi. Prin urmare este exclusă limitarea la un simplu stil arhaizant, deoarece acest din urmă adjectiv, a cărui arie de utilizare este restrânsă, presupune utilizarea intenționată, voită, a unei note învechite, arhaice.

¹³ Adventiștii ca și penticostalii s-au constituit în SUA, în vreme ce bapțiștii au originea în Anglia, iar Evangheliștii, în Elveția.

formule de adresare politicoase, folosite atât de membrii între ei, cât și în adresarea acestora către persoane aflate în funcții eclesiastice. Spre deosebire de formulele de salut utilizate în practica bisericii ortodoxe¹⁴, o formulă folosită cu precădere de către adventiști (dar în același timp și de membrii altor confesiuni neoprotestante) este *Pavea Domnului!*, utilizată de obicei în spațiul bisericii, dar de multe ori și în afara acestui spațiu.

Termenii religioși utilizați în discursul adventist pot fi grupați în funcție de anumite criterii dintre care reținem aici numai două: criteriul *structurii*, care face diferența între *unități lexicale simple* și *unități lexicale complexe*, și criteriul *ariei de răspândire* a lexemelor utilizate în discursul adventist, care distinge:

- termeni religioși „comuni”, specifici religiei creștine în general;
- termeni religioși protestanți;
- lexeme care aparțin limbii laice, dar care capătă sensuri specifice în vocabularul religios adventist;
- termeni religioși adventiști (unități lexicale specifice).

În categoria termenilor religioși „comuni” se înscriu unități lexicale de tipul celor deja menționate, care aparțin de fapt vocabularului religios creștin, denumind noțiunile de bază ale credinței creștine, termeni întâlniți în toate discursurile religioase cu sensuri identice: *Biblie, botez, credință, creștin, cruce, diavol, drac, Dubul Sfânt, Dumnezeu, Isus Hristos, înger, martir, a mântui, a predica, religie, rugăciune, Scriptură, teologie* etc.

Anumiți termeni sau sintagme terminologice se întâlnesc în toate vocabularele religioase creștine, însă au o frecvență mai ridicată în vocabularele neoprotestante. Este cazul sintagmei *spălarea picioarelor* (denumirea actului ritual care precedă Cina Domnului, în timpul căruia membrii cultului își spală picioarele unii altora, ca un simbol al smereniei, dar și al curățării interioare și al pocăinței). Dacă în bisericile tradiționale ritualul spălării picioarelor este îndeplinit o singură dată pe an doar de anumite persoane¹⁵, în biserica adventistă Cina Domnului are loc trimestrial, prin urmare, sintagma este mai frecvent utilizată. Având în vedere simbolistica gestului, o sintagmă sinonimă, folosită cu precădere în acest discurs, este sintagma *actul umilinței*.

Frecvent utilizat în terminologia religioasă creștină și în discursul biblic totodată este cuvântul *altar*, un cuvânt polisemantic definit de dicționarele generale ale limbii române drept ‘parte a bisericii, despărțită de naos prin catapeteasmă, în care se oficiază liturghia’, dar și ‘masă de cult, simbol al lui Hristos, pe care se oficiază liturghia, în Biserica creștină’ sau, cu sens figurat, ‘religia creștină’ (DLRM). În vocabularul neoprotestant, și implicit în discursul adventist, termenul nu se folosește cu sensurile de mai sus. Se utilizează însă frecvent, mai ales în îmbinările de cuvinte *altar de seară*,

¹⁴ În articolul *Cum salută creștinii?*, publicat pe portalul CreștinOrtodox.ro, Teodor Danalache trece în revistă cele mai cunoscute formule de salut utilizate de către credincioșii ortodocși, între care cea mai frecvent folosită este „Doamne ajută!”.

¹⁵ Primul act al spălării picioarelor a fost îndeplinit de Isus Hristos înaintea ultimei cene pe care a luat-o cu ucenicii Săi. Ritualul există și astăzi atât în practica bisericilor tradiționale (în biserica ortodoxă este oficiat în Joia Mare de Patriarhul Ierusalimului sau de către un mitropolit, cei cărora li se spală picioarele fiind episcopi, dar și în unele mănăstiri din țara noastră; este inclus, de asemenea, și în ritualul bisericii catolice din perioada Paștelui) precum și în practica bisericilor neoprotestante.

altar de dimineață, altar familial, cu sensul de ‘serviciu de închinare restrâns organizat în familie (sau într-o comunitate restrânsă) dimineața și seara, și condus de către un membru al acesteia (de obicei tatăl)’.

Alături de termenii comuni tuturor discursurilor religioase, se pot întâlni și termeni care sunt specifici atât discursului religios adventist, cât și unuia dintre discursurile religioase tradiționale. Un astfel de termen este *cenzură*. În dicționarele limbii române actuale, termenul este înregistrat numai cu sensurile lui laice ‘control prealabil exercitat, în unele state, asupra conținutului publicațiilor, spectacolelor, emisiunilor de radioteleviziune și, în anumite condiții, asupra corespondenței și convorbirilor telefonice; organ care exercită acest control’ sau ‘demnitatea, funcția de cenzor în vechea Romă’ (DEX). În majoritatea dicționarelor religioase termenul nu este înregistrat. Sensul cu care este întâlnit în discursul adventist apare și în discursul catolic: ‘în Dreptul canonic este pedeapsa ecleziastică prin care credinciosul catolic care a săvârșit un delict prevăzut de lege și rămâne încapătănat este lipsit de unele bunuri spirituale sau bunuri anexate celor spirituale, până când, renunțând la încapătănare este dezlegat’ (DC). În vocabularul adventist însă, cenzura este ‘pedeapsa aplicată membrilor bisericii care au încălcat una dintre poruncile Bibliei sau una dintre regulile bisericii, care își recunosc greșeala și își doresc să se reabiliteze’; cei care persistă în greșeala respectivă sunt excluși din comunitate. Sensul religios este înregistrat și în dicționarul lui Scriban ‘judecată bisericească care suspendă și interzice’ (Scriban). În discursul religios adventist, în jurul acestui substantiv s-a construit și locuțiunea verbală a pune sub cenzură ‘a pedepsi pentru o anumită perioadă de timp un membru greșit’. Verbul sinonim a cenzura este mai puțin frecvent; mai des apare adjectivul de proveniență participială, cenzurat, precum și locuțiunea verbală.

O serie de termeni (unități lexicale simple sau sintagme terminologice) din vocabularul religios adventist sunt întâlniți cu sensuri identice și în alte discursuri protestante sau neoprotestante: *pastor, Cina Domnului* (deși la ceilalți neoprotestanți aceasta este varianta cel mai frecvent utilizată, în discursul adventist este preferată sintagma *Sfânta Cină, colectă, diacon*¹⁶, *diaconesă, predicator* (apare și în discursul ortodox, unde este utilizat în special în dreptul părinților bisericești), *prezbiter* etc.

O situație specială are termenul *capelă*, un neologism împrumutat din italiană, care este înregistrat în dicționarele explicative actuale cu sensurile ‘biserică mică, izolată, fără parohie (într-un cimitir etc.); paraclis’ și ‘(în bisericile catolice) parte care adăpostește un altar secundar’. În vocabularul religios adventist (ca și în alte vocabulare protestante), se folosește cu sensul de bază din limbajul religios general pentru a denumi ‘biserică din cadrul unei școli confesionale’, dar și cu un sens nou derivat din cel de bază, ‘serviciu religios de închinare special, care se desfășoară în cursul săptămânii (de obicei) într-un asemenea edificiu’¹⁷.

¹⁶ Spre deosebire de sensul din limbajul religios tradițional, unde *diaconul* este ‘membru al clerului hirotonit în prima treaptă a ierarhiei bisericești’, în limbajul neoprotestant, termenul îi desemnează pe ‘membrii laici ai bisericii, desemnați prin vot, care se îngrijesc de lucrările practice din biserică precum și de proprietatea acesteia’.

¹⁷ Este înregistrat de asemenea în discursul baptist și în cel pentecostal.

În cadrul terminologiei religioase românești s-a făcut distincție între două tipuri de termeni: termeni propriu-zis religioși și termeni care capătă sens religios contextual (de tipul, *burete, căldură, linguriță* etc.). În cadrul vocabularului religios adventist o serie de unități lexicale au fost preluate din limbajul comun, laic și, supuse unui proces de resemantizare, au căpătat sensuri religioase. Este vorba, mai ales, de unități lexicale simple, spre deosebire de elementele specifice, unde sunt incluse mai ales unități lexicale complexe. Între unitățile de acest tip se numără:

adunare ‘biserica’ (în sintagme de tipul: *adunarea de pe strada...*, *curățenie în adunare, întâlnirea va avea loc în fața adunării* etc.);

cernere ‘acțiunea de separare a credincioșilor de cei necredincioși în timpurile din urmă’;

colportaj ‘acțiune misionară care constă în vânzarea de cărți’¹⁸;

colporteur ‘persoană retribuită sau voluntar care vinde cărți’; este sinonimă cu sintagma *evangelist cu literatură*;

companioni ‘grupă a tinerilor din biserica adventistă cu vârste cuprinse între 15 și 19 ani, care participă la activități și acțiuni specifice’¹⁹;

conferință ‘grup organizat de biserici dintr-un anumit teritoriu’;

daruri (și în sintagma *zecimi și daruri*) ‘bani pe care membrii cultului îi oferă de bună voie’;

district ‘parohie’;

diviziune ‘organizație teritorială care cuprinde bisericile dintr-o anumită zonă a lumii sau de pe un continent’;

explorator ‘grupă a tinerilor din biserică având vârste cuprinse între 11 și 14 ani, care desfășoară activități specifice’;

grădiniță ‘grupă din cadrul programului Școlii de Sabat în care activează copii cu vârste cuprinse între 3 și 7 ani’;

juniori ‘grup de vârstă în cadrul programului Școlii de Sabat în care activează copiii din ciclul gimnazial’;

lecțiune ‘caiet de studii biblice care apare trimestrial și abordează diferite teme religioase’;

licurici ‘program al tinerilor din biserica adventistă, cu vârste cuprinse între 6 și 10 ani, care participă la activități specifice’;

prieteni (sau *prieteni de adevăr*) ‘persoanele care sunt interesate de doctrina adventistă și participă la lecții de cateheză pentru familiarizarea cu învățăturile specifice bisericii’;

primară ‘grupă din cadrul programului Școlii de Sabat în care activează copiii din ciclul primar’;

rămășiță ‘grupul persoanelor credincioase din orice denominațiune care păzesc poruncile lui Dumnezeu și îl mărturisesc lumii pe Isus Hristos, păstrând nealterată credința’;

¹⁸ Termenul apare și în limbajul ortodox unde desemnează vânzarea de obiecte bisericesti.

¹⁹ Înregistrat în dicționarele explicative drept termen livresc, cuvântul *companion* își are originea în limba latină, provenind de la cuvintele *con* ‘cu, împreună cu’ și *panis* ‘pâine’, și desemnează persoană împreună cu care mănânci sau frânghi pâinea.

sigilare ‘confirmarea de către Duhul Sfânt a adevăraților credincioși înainte de revenirea Mântuitorului’;

scrisoare de recomandare ‘document scris prin care o biserică recomandă pe unul dintre membrii ei care vrea să se transfere în altă biserică’;

uniune (sau *uniune de conferințe*) ‘grup de conferințe în cadrul unei țări’.

O categorie aparte este aceea din care fac parte termenii specifici. Cele mai multe dintre unitățile lexicale înregistrate aici se înscriu în clasa unităților lexicale complexe; numărul unităților lexicale simple specifice este nesemnificativ²⁰:

- cuvinte compuse:

ADR A (Asociația Adventistă pentru Refacere și Ajutor);

AMiCUS (Adventist Ministry for International College and University Students);

ASEF (Asociația pentru Sănătate, Educație și Familie);

ASI (Asociația pentru Suport și Inițiativă);

AZȘ (Advențiști de Ziua a Șaptea);

CARD (Centrul Adventist de Resurse și Documentare);

New Start (program pentru o viață sănătoasă)²¹;

prim-diacon ‘responsabilul departamentului de diaconie din cadrul bisericii locale care face parte din comitetul bisericii’;

primă-diaconasă ‘responsabila departamentului de diaconie din cadrul bisericii’;

RVS (Radio Vocea Speranței)²²;

SUP (Serviciul Umanitar pentru Penitenciare);

TinServ (Tineri în Serviciu Voluntar);

- sintagme terminologice:

clasă de botez ‘grupă de studiu biblic organizată pentru persoanele interesate de doctrina bisericii, care se pregătesc în vederea botezului’;

corp pastoral ‘totalitatea pastorilor; cler’;

dirigențe de tineret ‘persoană aleasă de comunitate pentru a se ocupa în mod speciale de programele și activitățile destinate tinerilor’²³;

Marea luptă ‘denumirea conflictului dintre bine și rău, dintre Hristos și Satana, prezentat în Apocalipsa’;

Primii pași ‘grup de vârstă în cadrul programului Școlii de Sabat în care activează copiii cu vârste cuprinse între 0 și 3 ani’;

Reforma sanitară ‘totalitatea principiilor unui stil de viață sănătos’;

²⁰ Termenul *internship*, de exemplu, definit drept ‘stagiul de practică pentru absolvenții de teologie efectuat înainte de a fi angajați într-o funcție ecleziastică permanentă’, preluat din limba engleză și utilizat tot mai frecvent în ultimii ani, este la origine un cuvânt compus din substantivul *intern* și elementul de compunere *-ship* (vezi *Online Etymology Dictionary*, pe www.etymonline.com).

²¹ Cuvântul reprezintă un acronim format din inițialele unor cuvinte englezești care denumesc opt factori importanți pentru sănătate: *nutrition* ‘nutriție, alimentație’, *exercise* ‘exercițiu fizic’, *water* ‘apă’, *sunshine* ‘soare’, *temperance* ‘temperanță, cumpătare’, *air* ‘aer’, *rest* ‘odihnă’, *trust in God* ‘încredere în Dumnezeu’.

²² Mai puțin frecventă, dar prezentă în discursul adventist este și sigla *AWR* (Adventist World Radio).

²³ În ultima perioadă se încearcă înlocuirea sintagmei cu îmbinarea liberă de cuvinte *responsabil al departamentului de tineret*.

scrisoare de transfer ‘document scris pe care un membru al bisericii îl solicită bisericii din care a făcut parte la mutarea lui în altă biserică’;

Spiritul profetic ‘totalitatea literaturii confesionale produse de scriitoarea americană Ellen G. White’; ‘darul revelației și al inspirației profetice prin care Ellen G. White a conceput scrierile ei’;

Școala de Sabat ‘sistem de educație religioasă al Bisericii destinat tuturor participanților la închinare, în care activitatea de învățare se desfășoară pe grupe organizate în funcție de vârstă’.

Unele unități lexicale complexe utilizate frecvent în discursul adventist nu pot fi încadrate în clasa sintagmelor terminologice, deoarece oscilează încă între simple asocieri de cuvinte cu un grad minim de sudură a elementelor componente și asocieri de cuvinte ale căror elemente au un grad mai ridicat de stabilitate²⁴ (pentru ca o îmbinare de cuvinte să fie considerată sintagmă terminologică trebuie să aibă un sens unitar). Spre deosebire de sintagmele terminologice, un cuvânt poate apărea în mai multe îmbinări relativ libere de cuvinte. De asemenea, cele mai multe dintre îmbinările de cuvinte care se întâlnesc în discursul adventist nu sunt specifice, ele putând fi întâlnite în aceeași formă sau sub formă asemănătoare și în alte discursuri neoprotestante:

casă de rugăciune ‘biserică, locaș de închinare’;

comitet de numiri ‘comitet alcătuit pe baza propunerilor comitetului special al adunării electivă care face propuneri pentru componența comitetului comunității’;

comitet executiv ‘organ de conducere care acționează la nivel de Conferință, de Uniune, de Diviziune sau de Conferință Generală, alcătuit din președintele, secretarul și trezorerul organizației respective’;

comitet special ‘comitet desemnat prin vot de către adunarea electivă a bisericii pentru a face propuneri referitoare la componența comitetului de numiri’;

comitetul comunității ‘forul ales de biserică locală pentru a conduce comunitatea enoriașilor pe o perioadă de timp determinată’;

Conferința Generală ‘forul conducător al Bisericii Adventiste mondiale’;

oră de rugăciune ‘primul serviciu de închinare organizat în biserică sâmbătă dimineața, în care mesajul predicii îndeamnă credincioșii la rugăciune’, ‘orice întâlnire a credincioșilor din cursul săptămânii care are ca principal scop rugăciunea’;

pastor acreditat ‘un pastor al cărui statut clerical este reconfirmat de Adunarea electivă a Uniunii de Conferințe’;

pastor asistent ‘cleric care asistă un pastor hirotonit în toate slujbele bisericești, dar care nu poate oficia botezul, Sfânta Cină și cununia religioasă’;

pastor de tineret ‘pastor responsabil pentru lucrarea de tineret dintr-o biserică locală sau dintr-o anumită zonă’;

pastor hirotonit ‘cleric consacrat de către biserică, având dreptul de a oficia anumite acte rituale precum botezul, Sfânta Cină și cununia religioasă’;

²⁴ Vezi și articolul nostru despre sintagmele terminologice din limbajul religios: Lupu 2013.

pastor senior ‘pastor hirotonit sub a cărui jurisdicție se află unul sau mai mulți pastori care deserveșc aceeași biserică locală’;
săptămână de rugăciune ‘săptămână specială consacrată rugăciunii, în care au loc servicii divine speciale’;
serviciu divin ‘cultul divinității exprimat prin cuvinte și gesturi ritualice’ (DEX);
zi de bine ‘proiect al Bisericii care presupune rezervarea unei zile pentru ajutorarea persoanelor defavorizate’;
ziua pregătirii ‘denumire dată zilei de vineri în care se realizează pregătirea personală, precum și cea a casei și a hranei pentru ziua de sabbat în care nu se lucrează’.

Concluzii

Lexicul neoprotestant constituie, fără îndoială, un sector al vocabularului religios românesc care merită din plin atenția cercetătorilor. Ne-am limitat în articolul de față la analiza particularităților terminologice specifice discursului adventist; dar acesta este numai unul dintre compartimentele lexicului neoprotestant. Analiza particularităților terminologice întâlnite în alte discursuri religioase neoprotestante poate releva, de asemenea, fapte inedite și interesante.

Diferențele confesionale manifestate în primul rând la nivel doctrinar se regăsesc și la nivel lexical. Principalele caracteristici ale religiei adventiste sunt reflectate de utilizarea unui vocabular specific din care fac parte termeni religioși comuni (care aparțin vocabularului creștin fundamental), termeni proprii (cuvinte compuse – cele mai multe prin abreviere sau siglare – sau sintagme terminologice) sau cuvinte ale limbii laice care capătă în context sens religios. O serie de unități lexicale neologice sunt preferate celor din discursul tradițional, având prin urmare o utilizare mai frecventă: *corp pastoral* vs *cler*; *membri* vs *enoriași*; *pastor* vs *preot*; *adunare*, *comunitate* sau *casă de rugăciuni* vs *biserică*; *district* vs *parohie*; *serviciu divin* vs *slujbă*; *zi de sabbat* vs *zi de sărbătoare*. De asemenea, este evidentă tendința de actualizare permanentă a exprimării: anumite unități lexicale precum *lecțiune*, *prezbiter*, *diriginte de tineret* sunt înlocuite de altele considerate mult mai adecvate ca *studiu biblic*, *conducător de comunitate*, *responsabil al departamentului de tineret*.

Cercetarea vocabulelor specializate ale unor confesiuni neoprotestante scoate astfel în evidență fenomene lexico-semantice inedite și pentru lexicografia românească actuală, iar lucrarea de față constituie, cu siguranță, un punct de pornire pentru studierea lexicului religios neoprotestant, în vederea întregirii tabloului care înfățișează terminologia religioasă românească.

Bibliografie

A. Sigle

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Univers Enciclopedic, București, 1998.

DLRM = *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1958.

Scriban = Scriban, August, *Dicționarul limbii românești (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincialisme)*, Editura „Presa Bună”, Iași, 1939.
 DC = Tamaș, Ioan, 2001, *Mic dicționar creștin catolic*, Editura Sapienția, Iași.

B. Literatură secundară

- Chivu 2013: Gheorghe Chivu, *Scrisul religios, componentă definitorie a culturii vechi românești, în Perspective asupra textului și discursului religios*, volum îngrijit de Ioan Milică, Emanuel Gafton și Sorin Gruia, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013, p. 37-52.
- Felecan 2009: Ovidiu Felecan, *Differences et convergences dans le langage religieux roumain, în Limba română în context european*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009, p. 24-36.
- Gheție 1975: Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, Editura Academiei Române, București, 1975.
- Gordon 2013: Octavian Gordon, *Note asupra limbajului bisericesc românesc. Apropieri și diferențe confesionale*, comunicare susținută în cadrul Conferințelor Academiei Române, manuscris, 2013.
- <http://www.culte.gov.ro/uniunea-bisericilor-crestine-baptiste>
<http://www.culte.wbd.ro/culte-protestante>
- Lupu 2013: Roxana Lupu, *Tipuri de unități lexicale în cadrul vocabularului religios actual. Sintagme terminologice*, în *Limbă, cultură, civilizație. Provocări și răspunsuri, a VII-a conferință cu participare internațională*, Universitatea Politehnica, ed. Yolanda-Mirela Cately (coord.), Dana Sorana Urs, Fabiola Popa, Brândușa Răileanu-Prepeliță, Editura Politehnica Press, București, 2013, p. 261-269.
- Munteanu/Țâra 1978: Ștefan Munteanu, Vasile D. Țâra, *Istoria limbii române literare. Privire generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978.
- Neculai Stănică 2009: Manuela Neculai Stănică, *Caracteristici lingvistice ale scrierilor religioase românești de rit apusean*, Universitatea din București, teză de doctorat, 2009.
- Zafiu 2001: Rodica Zafiu, *Diversitatea stilistică în româna actuală*, Editura Universității din București, București, 2001.
- Zafiu 2005: Rodica Zafiu, *Stilul religios și stângăciile traducerii*, în *România literară*, 2005, nr. 19.
- Zafiu 2010: Rodica Zafiu, *Ethos, pathos și logos în textul predicii*, în Al. Gafton, Sorin Guia și Ioan Milică (ed.), *Text și discurs religios*, II, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2010, p. 27-38.